

УДК 338.001.36

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬГОСПМАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ ТА КРАЇН СНД

Брожко О.О., Тимошенко Н.Ю.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Статтю присвячено сутності поняття «інноваційно-інвестиційна привабливість» підприємств-виробників сільгоспмашинобудування. Досліджено інноваційно-інвестиційну привабливість України у порівнянні з іншими країнами СНД. Визначено складові інноваційно-інвестиційної привабливості підприємств-виробників сільськогосподарської техніки. Здійснено порівняння інноваційно-інвестиційної привабливості підприємств сільськогосподарського машинобудування України з провідними виробниками країн СНД. Запропоновано напрями підвищення інноваційно-інвестиційної привабливості підприємств сільськогосподарського машинобудування в Україні.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна привабливість, сільськогосподарське машинобудування, підприємство, міжнародні рейтинги, країни СНД.

Постановка проблеми. Сільське господарство в Україні – одна з провідних галузей держави, що становить близько 12% від ВВП. Водночас, для сучасного розвитку галузі та підвищення ефективності діяльності як фермерів, так і сільськогосподарських підприємств необхідна якісна сільгосптехніка, яка є недоступною для більшості споживачів, оскільки вона здебільшого є імпоротною. Так, у 2017 році 87% придбаної сільськогосподарської техніки були іноземного виробництва. Таким чином, перед Україною постає проблема забезпечення сільського господарства якісною вітчизняною технікою. З огляду на економічну ситуацію, що склалась у країні, найкращим способом вирішення цієї проблеми є залучення міжнародних партнерів з метою випуску конкурентоспроможної вітчизняної продукції доступної для внутрішнього споживача.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальні питання щодо інноваційно-інвестиційного розвитку та вдосконалення системи матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва досліджуються у працях вчених: В.Г. Андрійчука, Я.К. Білоуська, С.О. Гуткевич, М.В. Зубця, М.І. Кісіля, М.Ю. Коденської, В.І. Кравчука та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарського машинобудування України потребує додаткового дослідження внаслідок відсутності порівняння матеріально-технічного стану вітчизняних виробників та підприємств з країн СНД, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета статті. Основною метою даного дослідження є аналіз інноваційно-інвестиційної привабливості підприємств сільгоспмашинобудування України та їх порівняння з провідними виробниками країн СНД.

Виклад основного матеріалу. Інноваційно-інвестиційна привабливість підприємства сільськогосподарського машинобудування визначається низкою факторів, що за певних обставин та уподобань інвесторів прямо або опосередковано впливають на діяльність підприємств. При цьому слід зауважити, що кожен з факторів має різний рівень впливу на результати діяльності підприємства. В кінцевому підсумку, для міжна-

родного партнера інноваційно-інвестиційна привабливість підприємств сільгоспмашинобудування зводиться до трьох рівнів, а саме – країни, галузі і регіону.

Отже, аналіз інноваційно-інвестиційної привабливості підприємств-виробників сільгоспмашинобудування доцільно починати з аналізу загальної привабливості країни. У табл. 1 продемонстровано місце України у міжнародних рейтингах у порівнянні з іншими країнами. Для аналізу нами були обрані країни СНД, в яких наявні потужні підприємства сільгоспмашинобудування, а також такі, де сільське господарство відіграє провідне значення для національної економіки (Узбекистан, Казахстан).

За рейтингом Doing Business, котрий оцінює країни світу за легкістю відкриття нового бізнесу, отримання дозволу на будівництво, реєстрацію власності, одержання позики, захисту прав інвесторів, сплату податків Україна у 2017 році посіла 76 місце. Позитивним є те, що Україна протягом аналізованого періоду покращувала свої місця у даному рейтингу. Так, у 2012 році було 137 місце, а у 2013 – 112 місце. Порівнюючи з іншими проаналізованими країнами, для іноземних інвесторів Україна у 2017 році є найменш привабливою. Так, країни СНД за цим рейтингом посіли: РФ (35 місце), Казахстан (36 місце), Білорусь (38 місце), Узбекистан (74 місце).

За Індексом сприйняття корупції, Україна у 2017 році отримала 30 балів і посіла 130 місце з 180 країн. Для порівняння РФ отримала – 29 балів, Узбекистан – 22 бали. В цілому, країни у рейтингу впорядковуються за шкалою від 100 балів (немає корупції) до 0 (сильна корупція).

У рейтингу Brand Finance Nation Brands 100, котрий аналізує країни світу за показником вартості національних брендів, Україна не змогла відновити своє 45 місце, котре вона мала у 2012-2013 роках. Так, станом на 2017 рік Україна як бренд коштує 68 млрд. дол. США, що у два рази менше ніж у 2013 році. Вартість вітчизняного бренду відповідає 61 місцю. Отже, за цим рейтингом Україна програє у 2017 році всім країнам, окрім Білорусі та Узбекистану.

По індексу глобальної конкурентоспроможності Україна у 2017 році знаходиться на 81 позиції (у 2016 році була 85). Україна за конкурентоспро-

можністю виграє в Узбекистана та Білорусі, однак статистична інформація по цим країнам відсутня.

За BDO International Business Compass Україна у 2017 році погіршила своє місце у порівнянні з минулим роком: зараз 134 місце, а було 130. Україна по інвестиційній привабливості випереджає лише Узбекистан, котрий у 2017 році знаходиться на 138 місці.

За глобальним індексом інновацій Україна з кожним роком покращує свої позиції, у 2017 році – 50 місце, у 2016 році – 56 місце. За даним показником обходимо такі країни як: Казахстан (78 місце), Білорусь (88 місце), Узбекистан (122 місце у 2015 році), а також Грузія (68 місце) та Молдова (54 місце).

Щодо аналізу інноваційно-інвестиційної привабливості виробників сільгосптехніки, то нами було проаналізовано наступні підприємства: ВАТ «МТЗ» (Білорусь), ВАТ «Гомсельмаш» (Білорусь), АТ «Агромашхолдинг» (Казахстан), ПАТ «Ростсельмаш» (РФ), ВАТ «ЧЗСТ» (Узбекистан), ПАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» (Україна), ПАТ «Ельворті» (Україна), ПАТ «Уманьферммаш» (Україна).

ВАТ «МТЗ» входить до 8 найбільших виробників сільськогосподарської техніки у світі,

його основна спеціалізація – колісні та гусеничні трактори, мотоблоки, причіпні і навісні знаряддя для сільськогосподарських, будівельних, лісових і комунальних робіт. На білоруському підприємстві працює близько 17 тисяч працівників. ВАТ «МТЗ» є інноваційним, минулого року обсяг реалізованої підприємством інноваційної продукції оцінюється в суму понад 133 мільйонів дол. США. Її питома вага в загальному відвантаженні збільшилася до 22,4 відсотка.

ВАТ «Гомсельмаш» – сучасний багатопрофільний білоруський виробник, що випускає зернозбиральні, кормозбиральні та картоплезбиральні комбайни, косарки. На підприємстві працює близько 8 тисяч осіб. У 2017 році ВАТ «Гомсельмаш» на II Премії розвитку Республіки Білорусь був нагороджений дипломом ГРАН-ПРІ в номінації «Інноваційний продукт» за впровадження інноваційних конструкторських рішень у комбайні моделі Палессе GS16.

АТ «Агромашхолдинг» є єдиним в Казахстані промисловим підприємством, що виробляє зернозбиральні комбайни марки «ESSIL КЗС-760.1», «ESSIL КЗС-740». Підприємство також випускає картоплезбиральні комбайни, сіялки та культиватори.

Таблиця 1

Порівняння інноваційно-інвестиційної привабливості України

Країни	Роки	Назва рейтингу					
		Doing Business, місце	Corruption Perceptions Index, балів	Brand Finance Nation Brands, місце	The Global Competitiveness Index, місце	BDO International Business Compass, місце	The Global Innovation Index, місце
Україна	2012	137	26	45	73	115	63
	2013	112	25	45	84	99	71
	2014	96	26	53	76	109	63
	2015	83	27	68	79	89	64
	2016	80	29	62	85	130	56
	2017	76	30	61	81	134	50
Білорусь	2012	58	31	n/a	n/a	90	78
	2013	63	29	n/a	n/a	117	77
	2014	57	31	n/a	n/a	115	58
	2015	44	32	n/a	n/a	86	53
	2016	37	40	n/a	n/a	89	79
	2017	38	44	n/a	n/a	87	88
Казахстан	2012	49	28	52	51	70	83
	2013	50	26	48	50	73	84
	2014	77	29	45	50	73	79
	2015	41	28	44	42	73	82
	2016	35	29	49	53	64	75
	2017	36	31	53	57	72	78
Узбекистан	2012	154	17	n/a	n/a	136	127
	2013	146	17	n/a	n/a	139	133
	2014	141	18	n/a	n/a	139	128
	2015	87	19	n/a	n/a	141	122
	2016	87	21	59	n/a	144	n/a
	2017	74	22	67	n/a	138	n/a
РФ	2012	112	28	11	67	112	51
	2013	92	28	11	64	111	62
	2014	62	27	12	53	104	49
	2015	51	29	18	45	100	48
	2016	40	29	18	43	100	43
	2017	35	29	17	38	109	45

Джерело: сформовано автором на основі [2; 3; 4; 5; 6; 7]

ТОВ «Ростсельмаш» – російський виробник сільгосптехніки, котрий входить у світову п'ятірку найбільших підприємств. Чисельність працівників близько 10 тисяч осіб. ТОВ «Ростсельмаш» спеціалізується на зернозбиральних та кормозбиральних комбайнах, тракторах, сіялках та боронах. На YUGAGRO 2017 компанія представила понад 10 одиниць сучасної техніки. Більшість з них – новинки: RSM 161, нова агромашина серії TORUM, RSM 2375 та давно очікуваний компактний комбайн NOVA.

ВАТ «ЧЗСТ» – узбецьке підприємство, що спеціалізується на виробництві культиваторів, плугів, боронів. ВАТ «ЧЗСТ» підписало 5 квітня 2017 року угоду про співпрацю з ТОВ «Ростсельмаш» задля зборки їх техніки на території Узбекистану та її подальшої реалізації.

ПАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» – лідер вітчизняного сільгоспмашинобудування у сфері тракторів. На підприємстві працює 10 тисяч співробітників. У 2017 році на виставці АгроЕкспо ПАТ «ХТЗ» продемонстрував дві оновлені машини: трактори ХТЗ-242К.20 й ХТЗ-243К.20, який відповідає екологічним європейським нормам Stage IIIA. Модернізація даних тракторів пройшла лише за рік.

ПАТ «Ельворті» – український виробник сівалок, дискових боронів, культиваторів та обприскувачів. Кількість працівників на підприємстві – 1 тисяча. Підприємство має сучасне іноземне обладнання – токарні верстати фірми Haas, обладнання для лазерного різання металу фірм Trumpf (Німеччина) і Amada (Японія)

та фарбувальну лінію для порошкового фарбування машин фірми Ideal-line (Данія), яка не має аналогів в СНД.

ПрАТ «Уманьферммаш» – одне з провідних підприємств України з виробництва сільськогосподарської техніки та запчастин до неї. Випускає в основному борони, культиватори, плуги, котки та напівпричеми. На підприємстві працює близько 700 осіб. Нещодавно підприємством було представлено модернізований коток КЗК-6-04 та 2 плуги: ПОН-5/4М (з подовженою стійкою) та ПОН-7+1 (8 робочих органів).

У табл. 2 продемонстровано результати розрахунків показників інноваційно-інвестиційної привабливості для даних підприємств. Вхідні дані для аналізу були взяті з офіційних вебсайтів компаній та Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (Smida).

За коефіцієнтом забезпеченості власними оборотними засобами, що показує здатність компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів найбільш стійкими є ПАТ «Ростсельмаш», ПАТ «Ельворті» та ПАТ «Уманьферммаш». Дані фірми можуть проводити активну діяльність навіть навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування.

За коефіцієнтом поточної ліквідності є привабливі такі підприємства сільськогосподарського машинобудування як: ВАТ «МТЗ», ПАТ «Ростсельмаш», ВАТ «ЧЗСТ». Ці підприємства здатні погасити свої поточні зобов'язання оборотними активами. З точки зору кредиторів, найбільш при-

Таблиця 2

Показники інноваційно-інвестиційної привабливості за 2016 рік для підприємств сільгоспмашинобудування СНД та України

Назва показника	Назва підприємства							
	ВАТ «МТЗ»	ВАТ «Ростсельмаш»	Акціонерне товариство «Агромашхолдинг»	ПАТ «Ростсельмаш»	ВАТ «Чирківський завод сільськогосподарської техніки»	ПАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе»	ПАТ «Ельворті»	ПАТ «Уманьферммаш»
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,18	-0,35	-2,24	0,51	0,09	-4,72	0,36	0,30
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,62	1,89	0,44	2,42	2,10	0,11	4,21	1,44
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,01	0,03	0,78	1,26	0,01	0,13	0,14
Коефіцієнт рентабельності активів (ROA), %	3,06	0,05	-0,48	21,99	-0,45	-62,81	23,60	1,13
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу, %	7,08	0,53	-1,67	38,50	-0,69	-353,71	37,39	1,71
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,03	1,27	0,32	1,33	1,51	0,05	2,56	0,37
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,45	0,11	0,28	0,62	0,60	0,21	0,69	0,59
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,27	0,90	-0,35	1,97	0,40	-0,53	0,72	0,45
Коефіцієнт зносу основних засобів, %			19,71		4,01	9,99	34,40	69,85
Коефіцієнт фінансового ризику	1,00	5,42	0,69	0,08	0,33	0,48	0,18	0,08
Індекс постійного активу	0,73	2,99	2,74	0,37	0,94	4,11	0,75	0,69
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,19	1,19	9,05	8,43	7,75	5,13	6,21	9,63
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,91	1,20	1,03	4,98	0,63	1,37	12,57	55,29
Рентабельність продукції, %	21,88	7,52	-1,88	-6,68	3,56	-152,17	38,32	1,14

Джерело: розроблено автором

вабливим підприємством є ПАТ «Ельворті» у якого коефіцієнт поточної ліквідності дорівнює 4,21.

За коефіцієнтом абсолютної ліквідності найбільш надійними є такі підприємства як ПАТ «Уманьферммаш» та ПАТ «Ельворті». ПАТ «Ростсельмаш» та ВАТ «ЧЗСТ» мають значення більше нормативного, що свідчить про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами.

По ROA ПАТ «Ельворті» у 2016 році отримав 23,60 копійки чистого прибутку на кожен гривню активів. На другому місці ПАТ «Ростсельмаш»: отримав 21,99 копійок на кожен російський рубль активів.

За коефіцієнтом рентабельності власного капіталу найкращі показники у ПАТ «Ростсельмаш» (38,50%) та ПАТ «Ельворті» (37,39%), який також є безумовним лідером по терміновій ліквідності (2,56). Доволі високий показник по терміновій ліквідності мають ВАТ «МТЗ» (2,03) та ВАТ «ЧЗСТ» (1,51).

У підприємств машинобудування у тому числі й сільськогосподарського, коефіцієнт концентрації власного капіталу повинен бути більше 0,5, оскільки в них більш висока питома вага необоротних активів. Найкращий показник є у ПАТ ВАТ «ЧЗСТ» (0,60) та ПАТ «Уманьферммаш» (0,59). ПАТ «Ельворті» та ПАТ «Ростсельмаш» мають коефіцієнт автономії більше 0,6, що свідчить про недостатнє використання свого внутрішнього потенціалу.

За коефіцієнтом маневреності власного капіталу всі аналізовані підприємства, крім АТ «Агротеххолдинг» та ПАТ «ХТЗ» мають змогу за рахунок власних коштів фінансувати необоротні та оборотні активи. АТ «Агротеххолдинг» та ПАТ «ХТЗ» слід брати позики задля забезпечення оборотних активів, що зменшує фінансову стійкість підприємства.

З інноваційної точки зору, для міжнародних партнерів є привабливим ПАТ «Уманьферммаш» та ПАТ «Ельворті». На даних підприємствах є потреба у модернізації основних засобів, що може дозволити випускати більш конкурентоспроможну продукцію. Станом на 2016 рік знос основних засобів по зазначеним підприємствам становить 69,85% та 34,40% відповідно.

Найменш фінансово ризикованими є такі підприємства як: ПАТ «Ростсельмаш», ПАТ «Уманьферммаш» та ПАТ «Ельворті». Індекс постійного активу практично у всіх аналізованих підприємствах (крім ВАТ «Гомсельмаш», АТ «Агротеххолдинг» та ПАТ ХТЗ) знаходиться у діапазоні значень 0,69-0,94.

Порівнюючи коефіцієнти оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості ми дійшли до висновку, що всі підприємства крім ПАТ «Ростсельмаш» та АТ «Агротеххолдинг» використовують кредиторську заборгованість для фінансування власних дебіторів, а решту для фінансування інших активів. По рентабельності продукції найкращі показники у ПАТ «Ельворті» та ВАТ «МТЗ»: 38,32% та 21,88% відповідно.

Висновки і пропозиції. Українське сільськогосподарське машинобудування – це потужна галузь, що має потенціал до залучення вітчизняних, так і іноземних інвесторів. За результатами проведеного аналізу показників інноваційно-інвестиційної привабливості підприємств сільськогосподарського машинобудування та України країн СНД, ми дійшли до висновку, що серед досліджуваних підприємств найбільш інноваційно та інвестиційно привабливим є ПАТ «Ельворті».

До напрямів підвищення інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарське машинобудування в цілому доцільно віднести: посилення рівня захисту як вітчизняних, так і міжнародних інвесторів; удосконалення судової системи; створення спільних інноваційно-активних підприємств; зниження часу на оформлення документів необхідних для міжнародної торгівлі. Активізації інноваційно-інвестиційних процесів сприятиме також продовження функціонування програм часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання, а також збільшення мита на ту продукцію сільгоспмашинобудування, яка виробляється в Україні. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці програм інноваційного переозброєння вітчизняних сільгоспмашинобудівних підприємств із визначенням джерел фінансового забезпечення та ефективних механізмів контролю за досягненням поставлених цілей.

Список літератури:

1. Щербатенко І., Горбачова О. Аналіз факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємств авіатранспортної галузі // Економічний аналіз. – 2013. – С. 166-170.
2. The World Bank Group. URL: <http://www.worldbank.org>.
3. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org>.
4. Brand Finance. URL: <http://brandfinance.com>.
5. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org>.
6. The Global Innovation Index. URL: <https://www.globalinnovationindex.org>.
7. BDO International Business Compass. URL: <https://www.bdo-ibc.com/home/>.

Брошко А.А., Тимошенко Н.Ю.

Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»

АНАЛИЗ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ СЕЛЬХОЗМАШИНОСТРОЕНИЯ УКРАИНЫ И СТРАН СНГ

Аннотация

Статья раскрывает сущность понятия «инновационно-инвестиционная привлекательность» предприятий-производителей сельскохозяйственного машиностроения. В работе исследована инновационно-инвестиционная привлекательность Украины по сравнению с другими странами СНГ. Определены составляющие инновационно-инвестиционной привлекательности производителей сельскохозяйственной техники. Проведено сравнение инновационно-инвестиционной привлекательности предприятий сельскохозяйственного машиностроения Украины с ведущими производителями стран СНГ. Предложены направления повышения инновационно-инвестиционной привлекательности предприятий сельскохозяйственного машиностроения в Украине.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционная привлекательность, сельскохозяйственное машиностроение, предприятие, международные рейтинги, страны СНГ.

Brozhko O.O., Tymoshenko N.Y.

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

ANALYSIS OF INNOVATION AND INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE AND CIS COUNTRIES

Summary

The article studies the essence of the concept of «innovation and investment attractiveness» of agricultural engineering. The innovation-investment attractiveness of Ukraine explores in comparison with other CIS countries. The components of innovative and investment attractiveness of enterprises agricultural engineering enterprises are determined. The innovation and investment attractiveness of Ukrainian agricultural engineering enterprises is compared with the leading CIS countries producers. The directions for increasing the innovative and investment attractiveness of agricultural engineering enterprises in Ukraine are proposed.

Keywords: innovation and investment attractiveness, agricultural engineering, enterprise, international ranking, CIS countries.